

Gro Ulset

gro.ulset@samfunn.ntnu.no

Barnevernloven som **rettighetslov**

Det er svært viktig at utsatte barn og unge som behøver hjelp fra barnevernet sikres hjelp tidlig nok og at deres rettsikkerhet ivaretas.

Mange mener at disse aspektene ikke ivaretas godt nok i dagens barnevernlov, og at den derfor bør bli en rettighetslov. (Både Befringutvalget og Flatøtutvalget har foreslått dette).

Pr. i dag har barn faktisk ingen rett til hjelp fra barnevernet på samme måte som de har rett til opplæring, psykisk helsevern og nødvendig helsehjelp. For barn under 15 år som er i befattning med barnevernet er det overlatt til de to dominerende aktørene – foreldrene og barneverntjenesen – å ivareta barnets interesser. Barnet selv innehar rollen som sakens gjenstand (NOU 2009: 22 "Det du gjør, gjør det helt"). Selv om reglene sier at barnevernet har en plikt til å hjelpe utsatte barn, så tydeliggjør ikke barnevernloven at det er barns interesser som står i fokus. Ved å endre formålsbestemmelsen i loven, slik at den forstås som en rettighetslov (sett fra barnets ståsted) vil barns menneskeverd og deres rett til forsvarlig omsorg anerkjennes.

For å vise hva dagens barnevernlov kan bety for et barn, samt hvilken forskjell det kunne ha gjort for barnet om den var en rettighetslov, vil jeg gi et eksempel fra virkeligheten. Eksempelen er tankevekkende i forhold til barnets posisjon på den ene side, og foreldrenes på den andre, i tilknytning til barnevernet og barnevernloven. I forbindelse med en undersøkelse som nylig ble gjennomført ved Barnevernets utviklingssenter, NTNU Samfunnsforskning snakket jeg med en jente på 19 år om hennes oppvekst og om kontakten med barnevernet. På det tidspunktet jeg snakket med henne bodde hun utenfor foreldrehjemmet, men hele oppveksten fram til hun var 13 år bodde jenta og hennes søsken

sammen med mamma og pappa. Foreldrene hadde hatt omfattende problemer i lang tid knyttet til rus/rusavhengighet og hjemmet var preget av festing, krangling og uro. Barnevernet var kjent med forholdene og de var derfor, helt i tråd med den plikten de hadde, inne med tiltak i familien like etter at jenta var født. I årene som fulgte fikk jenta flere søsken, og barnevernet var fortsatt inne med tiltak og tett oppfølging av foreldrene.

I samtale med meg fortalte jenta at hun kunne huske at de, gjennom hele oppveksten, fikk jevnlig besøk av ulike personer som arbeidet i barnevernet. (Dette ble bekreftet av hennes mamma, som jeg også snakket med). Men den gang forsto hun ikke riktig hvem de var og hva de gjorde. I ettertid har hun forstått at foreldrene fikk svært mye hjelp i forhold til hvordan de burde ha det hjemme, hvordan de skulle ta seg av barna på en bedre måte, følge opp deres skolegang og så videre. Med årene valgte jenta å være mest mulig ute på grunn av forholdene i hjemmet. Det føltes tryggest slik. Hun hadde slektninger i nærheten og tilbrakte en del tid hos dem. Småsøsknene derimot var stort sett hjemme. Jenta fortalte at hun etter hvert, da hun ble større, var bekymret for hva de hadde sett og opplevd når hun ikke var til stede. Småsøsknene burde heller ikke ha vært hjemme.

Til slutt – etter at barnevernet hadde hatt kontinuerlig kontakt med familien og støttet foreldrene i 13 år – ble alle barna plasserte utenfor hjemmet. Foreldrene sa seg omsider enige i tiltaket. «Det var helt riktig at barnevernet tok oss ut av heimen, men hvorfor gjorde de det ikke på et mye tidligere tidspunkt...?», spurte jenta. Hun gjorde et poeng

Illustrasjonsfoto: Colourbox.com

ut av at barnevernet burde ha gjennomført dette mange år tidligere, og at de på sett og vis sviktet henne og småsøsknene ved å la dem bo hjemme så lenge. Så, hvorfor ventet de så lenge?

I denne familien kan en faktisk snakke om interessekonflikter mellom barna og deres foreldre. Barnevernet har plikt til å hjelpe, men dagens barnevernlov markerer ikke at det er barns rett til omsorg og vern som er det sentrale. Denne jenta og hennes søsken levde i mange år under uakseptable hjemmeforhold hvor rusing, festing, krangling og uro var en del av hverdagen. Hadde de hatt en egen rett til forsvarlig omsorg, slik at deres grunnleggende interesser måtte ivaretas framfor foreldrenes, kan det tenkes at barnevernet hadde grepet inn på et mye tidligere tidspunkt og tatt barna ut av hjemmet. Dette kunne ha utgjort den viktige forskjellen for jenta og hennes søsken.

Det pekes i dag på flere viktige momenter som tilsier at barnevernloven bør bli en rettighetslov: en rettighetsfesting vil avstigmatisere barnevernet og senke terskelen for kontakten med barnevernet, den vil anerkjenne barnet som eget individ med egne interesser og dermed synliggjøre barnets perspektiv og interesser, den vil kunne bringe ved seg bedre muligheter for tidlige tiltak og samarbeid siden den vil tydeliggjøre ansvaret / plikten til å melde saker til barnevernet; å komme tidligere inn vil videre danne et bedre grunnlag for samhandling mellom tjenestene, rettighetsfesting er vanlig på flere områder og barnevernet er snart det siste området hvor rettigheter ikke er definert og endelig; en rettighetsfesting vil tydeliggjøre og forsterke den forpliktelse om å prioritere barn som allerede følger av FNs barnekonvensjon (NOU 2009: 22). ■

>>